СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 109. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 12-го травня, 1937. VOL. XLV. No. 109. Jersey City, N. J., Wednesday, May 12, 1937. THREE CENTS

ПЕРШИЙ ДЕНЬ КОНВЕНЦІЙНИХ НАРАД

ВАШИНҐТОН. — Наради 19 конвенції У. Н. Союзу розпочалися в понеділок, 10 травня, в годині 9 рано, привітом головного предсідника У. Н. Союзу М. Мурашка. Предсідник згадав за ті ідеали, які положено в основи У. Н. Союзу, і підкреслив, що він певний, що й теперішня конвенція матиме при нарадах увесь час на увазі, що У. Н. Союз і надалі має держатися давніх ідеалів і дбати про добро нашої іміграції й Рідного Краю.

Потім повстанням з місць віддано пошану померлим членам У. Н. Союзу.

В імені верифікаційної комісії дел. Юліян Мохнастирський ствердив, що на конвенції є 316 повноправних делегатів і 18 членів уступаючого головного уряду. Всі вони уявляють собою 554 голоси.

Конвенція конституується.

Головою конвенції вибрано професора Григорія Германа з Вилкс Бері, Па. Заступниками голови вибрані д-р Амвросій Кібзей, Дітройт, Міш., і Дмитро Братусь, Рачестер, Н. Й. Секретарями конвенції вибрані: інж. Степан Куропась, Шікаґо, Ілл., і Марія Кіценюк, Елізабет, Н. Дж.

До комісії просьб і скарг вибрані такі делегати: Юліян Павчак, Марія Малевич, Антін Шумейко, Мирон Литвин, Дмитро Шмаґала. До комісії виборчої вибрані: Іван Сидор (з молоді), Михайло Боднар, Іван Пігуляк, о. Григорій Пипюк, Семен Присяжний, Іван Кривокульський, Іван Грабар. До пресової комісії ввійшли: Омелян Ревюк, д-р Семен Демидчук, Марія Стаднір.

По тім гол. пред. М. Мурашко передав урядування конвенційній президії. Забрав слово голова конвенції проф. Герман і, подякувавши за вибір, підкреслив, що це від загалу делегатів залежить, які будуть висліди нарад. Згадав, що він обеднує собою старе і молоду генерацію, бо родився в старім краю, а виріс і виховався в Америці; тому знає почування цеї молоді, як теж добре розуміє і відчуває почування старших.

По тім заряджено обідову перерву.

ДОХОДЖЕННЯ В СПРАВІ КАТАСТРОФИ „ГІНДЕНБУРҐА".

ЛЕЙКГОРСТ (Ню Джерзі). — Тут розпочалися доходження спеціяльно назначеної федеральним урядом комісії в справі катастрофи воздухоплава „Гінденбурґа". На початку доходжень зізнавав як свідок командор Карло Розендаль, один з найкращих американських експертів бальонового воздухоплавства й комендант військової летунської стації в Лейкгорст. Він отверто заявив, що причини вибуху на „Гінденбурґу" є цілковито загадочні для нього. Він сказав, що атмосферичні відносини були зовсім сприятливі для осідання воздухоплава. Безпосередньо перед вибухом громовиці не було. Крім того воздухоплав мав громозводи. Також командор Розендаль виключав можливість, щоби бальон запалився від електрики, що повстала внаслідок дотику з землею. Він сказав, що вибух наступив щойно чотири минути після того, як були спущені на землю линви. А по тих линвах уся електрика, що знаходилася в бальоні, булаб утекла до землі впродовж одної секунди. Як відомо, линви знаходяться зпереду воздухоплава, а вогонь вибух ззаду, зверх нього.

Чародійне врятування хлопця.

В часі доходжень поставлено перед комісію 12-літнього хлопця, послугача на воздухоплаві „Гінденбурґ", який урятувався з катастрофи майже чудом. З горіючим „Гінденбурґом" він упав на землю. Як вискочив з кабіни на землю, його обняла полумінь. Та в тому моменті тріс тенк з водою. Його цілого, а також довкруги нього горіючі річи обляла вода. По кількох секундах вогонь трохи пригас і хлопець, цілий мокрий від води, продерся крізь полумінь у безпечне місце.

РОБІТНИКИ ДІСТАНУТЬ ПІДВИШКУ І ВАКАЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Суддя Френк Лаглин, який був посередником між Дорадчим Комітетом Відносин Праці і Юнією Домових Робітників, заявив, що внаслідок переговорів прийшло до умови, на основі якої біля 50,000 домових робітників в трьох тисячах мешкальних домів дістануть підвишку і платні вакації. Робітники, що знаходяться в клясі „А" мешкальних домів, будуть побирати відтепер найменше 192 долярів місячно, в клясі „В" 92 доляри, а в клясі „Сі" 82 доляри. Крім того матимуть щонайменше по тижневі платних вакацій.

НІМЦІ БУДУТЬ ДОБУВАТИ ТОВЩ З МОРЯ.

Німці почали розбудовувати рибацьку фльоту, яка в масовий спосіб ловилаб кити та віддавалаб їх для фабрик на виріб товщу. В Німеччині дається пекучо відчувати брак товщу. Ось у той спосіб німці пробують цьому бракові зарадити.

БЕНКЕТ ДЛЯ 1,000 ЖЕБРАКІВ.

У портуґальському місті Коїмбра відбувався цими днями бенкет, у якому взяло участь тисяча жебраків. Цей бенкет улаштував один студент, що виграв на льотерії великий льос. Він хотів поділитися своїм щастям з іншими й вибрав найбідніших у місті, запрошуючи їх на вечерю. Своїх гостей вибирав він сам, давши до часописів оголошення, щоб найбідніші зійшлися в таке-то місце і в такій-то годині. Крім звичайної вечері 1,000 бідаків дістали тістечка і вино.

РІВЕНСЬКИЙ ПОВІТ У ПРИКОРДОННІЙ СМУЗІ.

З днем 22-го квітня ц. р. ввійшов у життя розпорядок, що на його основі включають рівенський повіт до прикордонної смуги. Розпорядок тягне за собою низку обмежень, що відносяться передовсім до прикордонної смуги (6 км.). У цій смузі введуть обмеження руху населення та заборону перебувати без пропусків особам, що живуть поза смугою. Місцеве населення не буде мати права залишати домів перед сходом і по заході сонця. Розпорядок уводить дальше примус мати пропуски. Будуть леґітимувати сезонових рільних робітників, а будівельний рух буде обмежений. Крім 6-кільометрової прикордонної смуги цілий рівенський повіт зачислять до прикордону, але без згаданих обмежень. Тут треба буде мати дозвіл адміністраційної влади на купівлю та продаж нерухомостей. Є чутка, що деякий виїмок у цих строгих зарядженнях буде творити місто Корець.

УРНА З 1-ГО АБО 2-ГО СТОЛІТТЯ ПО ХРИСТІ.

В Шадці коло Лодзі підчас саджения деревець у посесії Т. Яґелла робітники викопали урну, що походить з 1-го або з 2-го віку по Христі. Урну передали музеєві.

ХОТІЛА ПЕРЕКУПИТИ ПОСТЕРУНКОВОГО.

Анна Старявська з Рабого коло Устрик (Сяніччина) намагалася перекупити постерункового одним злотим, щоб не робив на неї доносу до суду за крадіж коси. Справа опинилася в суді, що засудив Старявську за намагане перекупство постерункового на кару безоглядної вязниці на 6 місяців та 20 зл. гривни.

ГАДЮКА В СУДІ.

Англійська влада повела сильну боротьбу з факірами в Індії, які „натягають" найріжнороднішими способами наївних европейців. На цьому тлі скоїлась теж недавно в одному англійському суді в Індіях весела пригода.

Перед судом станув факір, що його обвинувачували в тому, що він при помочі ріжних підозрілих штучок виманює гроші. Підсудний уперто заперечував суддю про свою невинність. Суддя стратив вкінці терпець і сказав:

— Згода, отже дай мені доказ своєї невинности.

— Добре — відповів факір і сів на землі, підобгавши під себе ноги. Суддя й асистенти зацікавлені приглядались таємничим рухам руки і прислухувались пильно його закляттям. Раптом на судівськім столі, перед самим предсідником, появилась кобра, яка високо піднесла голову і вдивлялась своїм магнетичним поглядом у суддю, що зі страху не міг на своїм кріслі рушитись, побоюючись, щоб гадюка не кинулась на нього.

Присутні на процесі поліції прискочили до стола і почали сікти гадюку шаблями. З паперів на столі і з ріжних старих актів посипався порох. У повітрі почали літати листки посічені і подерті на дрібні кусники паперу. На салі зчинився заколот. З цього скористав факір і щез. А гадюка? Що з нею сталось? Ніхто не вмів дати відповіди на це питання. Хоч прислуга перешукала старанно всі кутки, порубаної гадюки не знайшли ніде ні кусника. Хіба що її розсікли на мак. Імовірно гадюка була теж оманою, що її пустив факір. Тієї думки є теж суддя, який по тім випадку вніс прохання перенести його до Англії.

НЕ ХОЧУТЬ ЖИДІВ В АФРИЦІ.

Полуднева Африканська Унія видала протиеміґраційний закон, який дає право владі відкидати подання в справі дозволу побуту в полудневій Африці. Коло 2,900 жидів, головно німецьких, мусітимуть покинути полудневу Африку. Закон має на меті взагалі унеможливити вїзд еміґрантам зі східньої Европи. Хоч не називають національности чи віросповідання, всеж закон спрямований головно проти жидів.

БЛАГОДАТИ ПІД МОСКОВСЬКИМ ЧОБОТОМ.

З Харкова повідомляють, що президія харківської міської ради своїм розпорядком замкнула Український Інститут досвідної медицини, в якому працювали 300 професорів, асистентів і лаборантів. У будинку інституту уладжено клініку для поліжниць.

ІСТОРІЯ НАЧЕ З ФАНТАСТИЧНОЇ ФІЛЬМИ.

В Америці жив перед війною польський еміґрант Теодор Кендаерський. В 1918 р. вступив як добровілець до армії Галера і його вислали на французько-німецький фронт. У Дітройті залишилася його молода жінка з двома малими дітьми. За кілька місяців вона одержала повідомлення від Червоного Хреста, що її чоловік згинув на фронті. Вона поплакала, врешті попродала свої річи і з дітьми вернулася до Польщі.

Тимчасом Кендаерський не згинув, а тільки тяжко ранений дістався в німецький полон. Вилікувавшися, він якийсь час лишився в Німеччині, щоб заробити гроші на подорож до Америки. Він очевидно був переконаний, що його родина є ще в Америці. Але з заробленням гроша не пішло так легко — і він рішив врешті заризикувати подорож до „гапу". Він прибув до пристані в Гамбурґу і тут не спостережено всів до торговельного корабля, що плив до Злучених Держав. Одначе вже в дорозі довідався, що корабель пливе не до Злучених Держав, тільки до Арґентини.

Прибувши до Арґентини, Кендаерський довший час боровся з нуждою. Писав кілька разів до жінки, одначе відповіди не було. Тимчасом щастя почало йому сприяти. Він від дрібного торговця деревом перейшов до великих інтересів землею і врешті доробився міліонового майна. Він почав тепер розшуки за своєю родиною. Прибув до Дітройту і довідався, що його родина виїхала ще в 1920 р. до Польщі. Він приїхав до Польщі. Тут віднайшов свою жінку й двоє дорослих дітей у крайній нужді. В найближчих днях він полагодить пашпортові формальности і виїжджає зі своєю родиною до Арґентини.

ПРОСТІРНА ФІЛЬМА.

Винахідник фільми Люї Люмієр повідомив паризьку пресу, що винайшов новий спосіб виробляння простірної фільми так, що глядач матиме повне вражіння обему бачених предметів.

СУДДЯ ТАВРУЄ БРАК ДОМАШНЬОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

РИВЕРГЕД (Н. Й.). — Суддя Ричард Гокінс висловив у судді гадки, які передала майже вся американська преса. Він сказав, що злочинство серед молоді зростає нині тому, що заникає домашня дисципліна й пошана дітей до родичів. „Дисципліна у великій мірі зникла з домашнього життя", сказав він дословно. А як вислід цього число осіб по кримінальних судах зростає. Родичі нині не є належно строгі зі своїми дітьми. Щось конче треба зробити, коли ми не хочемо допустити до цього, щоб наша молодь заваловала суди".

НІҐЕР-КОНҐРЕСМЕН СКАРЖИТЬ ЗАЛІЗНИЧУ КОМПАНІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Мічель з Ілліноіс, що є одиноким ніґром у цілому американському конґресі, заявив, що скаржить компанію Пулмана до суду за відшкодування 50,000 долярів за те, що портер цеї компанії викинув його з сипального пулманівського вагону, хоч він мав заплачений білет, і змусив його перейти в інший вагон, який був дуже брудний і невигідний.

ПОЛЬСЬКИЙ ПОХІД НА ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНЦІВ

ЛЬВІВ. — У неділю, 25 квітня ц. р., відбулось у Львові пленарне зібрання „Зєдночення полякуф Зємі Червеньскєй", на якому проектовано заложити корпорацію з польських власників землі і ріжних реальних посілостей. Проектована корпорація власників нерухомостей має на меті „недопустити до звихнення рівноваги в посіданні нерухомостей на терені мішаних національностей", а зокрема недопустити, щоб зменшився польський стан посідання. На думку проекту, згадана корпорація буде контролювати гіпотечні книги й буде рішати, хто має право набувати землю, або якусь іншу нерухомість, а навіть хто має право цю землю або нерухомість арендувати.

ШИКАНИ ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ.

ЛЬВІВ. — Заходами філії тов. „Просвіти" і повітового Союзу Кружка Рідної Школи в Підгайцях відбулися два курси: один для доросту Рідної Школи, а другий для провідників освітніх гуртків. Нічого нелеґального в тих курсах не було. На початку курсів згадані організації вислали до влади повідомлення, в якім подали не лише назвища прелеґентів, але також зміст викладів. Курси справді відбулися без перешкод, але зараз після них розпочалися ревізії й арешти серед прелеґентів і учасників курсів, а тепер ведеться на домагання прокуратури судове слідство проти всіх тих українців, що були безпосередньо або посередньо звязані з тими курсами.

РЕВІЗІЇ Й АРЕШТИ В ДОЛИНІ.

ДОЛИНА (Галичина). — Дня 5 квітня ц. р. польська поліція перевела в Долині ревізію в Марії Притулякової й Оксани Винниківної, яких опісля арештувала й відставила до окружного суду. Того самого дня переведено також ревізію в Юліяна Микитина, а два дні пізніше арештовано його. Також дня 7 квітня переведено ревізію в Михайла і Миколи Мацевичів, в Богдана Іванова і в Ярослава Грицая та їх всіх арештовано. Після кільkаденного арешту останніх випущено. Арештовано також Мариана Жукевича й відставлено його до окружного суду. Причини арештовань невідомі.

ПРИМІРНЕ ПОСТУПОВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАД.

ЖОВКВА (Галичина). — Сім громад жовківського повіту: Бутини, Дзібулки, Колодно, Мокрин, Мости Великі, Туринка і Воля Висловська ухвалили стипендії по 600 злотих для найздібніших і найсвідоміших дітей українських рільників, щоб вони могли на наступний рік далі продовжати свої студії.

ЗНОВУ ВІДВОРОТ НА ЦІЛІЙ ЛИНІЇ.

МОСКВА. — На останньому ґенеральному засіданні представників тяжкого промислу комісар Межлаук відчитав висліди нарад: у третій пятилітці большевики будуть робити щось цілковито противне, до чого змагали в першій і другій. Передівсім тяжкий промисл мусітиме сам оплачуватися, а не жити коштом хліборобства, заявив Межлаук. Також не будуть більше відкривати величезних фабрик, по 20 до 30 тисяч робітників, бо вони показалися найбільше дефіцитовими. Натомісць будуть відкривати малі фабрики по 2 до 3 тисячі робітників. Також у політиці фабричної адміністрації не будуть так славословити стахановців, бо це понижає людську гідність інших робітників.

ЛЕТУНИ МЕРИЛ І ЛЕМБІ ПЕРЕЛЕТІЛИ АТЛЯНТИК.

ЛОНДОН. — Два амерекнські летуни, Мерил і Лембі, які вибралися літаком через океан до Англії, щоб там у часі коронації зняти фільми й опісля їх літаком знов привезти до Америки, виконали щасливо першу половину своєї подорожі, а саме за 20 годин перелетіли Атлянтик і прибули до Лондону. Друга частина подорожі правдоподібно покажеться труднішою, але оба летуни є найкращі ґадки.

КОРОЛЬ ВІДЗНАЧУЄ СВОЇХ ПІДДАНИХ.

ЛОНДОН. — На переддні своєї коронації Юрій Шестий подав до опублікування цілу листу своїх горожан, на яких вложив спеціяльні почести за їх громадські заслуги. Серед визначених, які дістали вищі або нижчі шляхотські титули, знаходяться провідники ріжних політичних партій, від консерватистів до соціялістів включно, крім комуністів; також знаходяться представники промислу, торговлі, науки і мистецтва. Король нагородив також одного австралійського експерта, Лайонеля Лоґа, який вилікував короля з заїкування.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЗЕРКАЛО ЖИТТЯ

Нераз дається чути, що до преси ставиться вимогу, щоб вона передавала вірно всі прояви нашого життя, щоб вона була дзеркалом життя. Вимога ця розумна і звучить надзвичайно дзвінко й милозвучно. І зовсім природньо, що й нашій ґазеті ми теж стараємося відповісти тій вимозі. Та це у багатьох випадках є неможливо виконати вже хочби тому, що нам треба часто — мовчати. Ми дуже часто не можемо сказати правди тому, що за цю правду треба гірко покутувати. І тут уже не таке важне те, що за це покутують редактори, коли їх за виявлення деякої правди шарпають на чести. Бо рішальне є що інше. А саме те, що часто буває, що за дійсну правду, виявлену в ґазеті, треба потім організації платити грубі суми гроша. Таке було нераз зо „Свободою" і таке є майже з усіми американськими часописами, що не можуть обігнатися від процесів. І тому саме деякі з них отверто нераз признаються, що знають про багато поганих справ, але їх як слід не вияснюють, тому, бо бояться, що за те треба буде водитися по судах. А в таких випадках, хоч і справу виграється, то всетаки треба поносити нераз і дуже поважні кошти.

Згадуємо за цю справу, щоб нашим читачам вияснити, що буває нераз і в нашому житті таке, що заслугує на те, щоби було публично видвигнене й публично тавроване, а тимчасом його збувається мовчанкою. І ось тому і в нашім житті діються нераз погані річи, про які важко нам писати простою і всім зрозумілою мовою. Це наше положення використовують ріжні людці, ґуртки чи навіть т. зв. „часописи" на те, щоби бушувати собі по національним орґанізмі безкарно, бо їх ніхто зачіпити не може, хочби тому, що автори наклепів скриваються під чужими іменами, а часописи не мають ніякого майна і, річ ясна, годі їх потягнути до судової відповідальности. Ось тому такі ґуртки чи „часописи" пускаються на звичайне ґенґстерство і, підшиваючись під патріотичну марку, дозволяють собі в нахабний спосіб обкидувати болотом ті інституції й особи, що ведуть властиву національну роботу.

Очевидно, що якби „Свобода" в таких випадках могла бути завжди дзеркалом нашого життя, то можнаб скоро скінчити з таким безправством і відсепарувати завчасу наш національний орґанізм від цеї ґанґрени. Але тому, що це з вище наведених причин часто не є можливе, ми мусимо обмежуватись до цього, що тільки час від часу звертаємо увагу нашого громадянства на ті уємні прояви громадського життя. І робимо це в тім переконанню, що громадянство є вже дозріле до цеї міри, щоб відчути, де і в чім лихо, та відділити зерно від полови.

„ОДНА СИБІР НЕІСХОДИМА..."

(Московський учений про сибірський ад. — У пащах вовків. — Навіки під землею. — Пекло).

Як читаємо в недільнім додатку до віденського журналу „Фолькс-Цайтунг" з д. 4. IV. б. р., задумує московський учений проф. Максим Михайлович видати друком обширну книгу про свої досвіди і спостереження, пороблені ним довгими роками в копальнях царсько-московського Сибіру. І хоч шан. пан професор підкреслює чітко, що розмальовані ним картини сибірського ада обумовлені обставинами за царських часів, то ми, здається, не надто помилимося, коли скажемо, що за режіму теперішніх, большевицьких царів Росії, ті картини сибірського ада якщо не тричі страшніші, то певно з ніякого погляду не кращі.

І тимто й варт воно, придивитись картинам побуту сибірських засланців, поданим у згаданім журналі на основі ширшого інтерв'ю з проф. Михайловичем, трохи ближче.

Отак московський учений зазначивши, що сибірські копальні завжди були оконечною ціллю транспортів засланих, каже, що можна собі притім уявити розміри віддалень поодиноких просторів у московській імперії, коли зважити, що такі транспорти потребували іноді цілого півтора року до того, щоб пройти дорогу від Москви до алгасцитської долини. А всяк, хто знає, яке страшливе зимно, питоме тим околицям, може собі притім уявити, які муки дожидали нещасних засланців уже хочби з цього погляду.

Коли ось такі каравани засудженців покидали Томськ, то всі вже були ланцюгами поприковувані до себе і вони продовжали свою дорогу, загрожувані з усіх сторін knутами наглядачів і командантів походу, от, мов звірята. А що дуже небагато було між ними таких, що були хоч сяк так відповідно зодіті, то більшість транспортованих ставала масово жертвами простуди, через що випадки смерти підчас дороги належали просто до денного порядку. Колиж похід дійшов до Іркутська, то тут вони здебільша заставали наказ, що транспорт має йти далі. Оце ось за ним надходив уже транспорт іншої ґрупи засланців, а тамошні вязниці були такі переповнені, що подібної скількости людей вмістити не могли ніяк, і транспортованих гнали таким чином далі без найменшої уваги на те, що слабші тілом, внаслідок смертельного перетомлення падали по дорозі як мухи! (але такі, століттями тріваючі пекла московської жорстокости і крайнього нехтування людини не перешкаджали брехливим пророкам Москви в роді **царепоклонника Достоевського горлати на ввесь світ про спасенність московського самодержавя та про блаженність життя „святої московської" людини! — О. Г.).** Притім засланці діставали титулом коштів дороги аж 27 копійок поголовно, а ті, яким одяг уже шматками відпадав з тіла, інше, хоч і не нове, та зате ціле убрання. А міжтим падав тут водно ледяний дощ, який згодом ставав такий густий, що ті, які йшли попереду, не мали ніякої змоги бачити людей на задах походу. Та знову було й так, що їх при 40 ступнях (Цельзія) морозу засипував такий сніг, що треба було вичікувати годинами, поки дорогу хоч частинно розчищено від з в е р щ е н и х скрізь снігових кучугур.

Колиж похід наближався до згаданої долини, то раз сталось воно, так, що ненадійно, ніби зпід землі взялися, явились на дорозі тічнею вовки, кинулись на ряди засланців і роздерли на штуки шіснацятеро людей, причім шаліла люта хуґа, в якої посвистах вовки всього за якої пів години справилися з нападеними до чиста. (А деж підчас того була сторожа? — О. Г.).

Та врешті транспорт осягає місце призначення.

Тут, трохи вище ніж лінія долини, видвигається подовгастий будинок, дряхлий, занедбаний, вонючий брудом і нехлюйністю, начеб отак уже своїм видом примушував глядача догадуватися всіх страхіть, що діялися в його нутрі. Велике тюремне подвіря тут було обставлене цілим рядом сторожів і наглядачів, бо було відомо, що засланці хапалися і за найнеімовірніші способи втечі, якщо де тільки показалася хоч тінь якоїсь можливости з цього погляду. Але число транспортованих з первісних 500 зменшилося підчас дороги на рівно — 200, отже для орґанів нагляду стало якне-як лекше, а що триста людей підчас дороги впало трупом з безпримірного виснаження, те лиш з холодною увагою урядового реєстру стверджено. Перед тимиж, що лишились живими, розкрилися з важким скриплінням чорні від старости брами тюрми і з хвилею, коли ті брами за ними затворилися, вони для світу вмерли, і ще лиш тільки їх робуча сила мала існувати в користь і во благо царя.

Колиж нашому вченому довелось при допомозі щедрих хабарів замішатись між засудженців і таким чином познайомитися з життям у копальнях Сибіру, то його досвіди тут теж не були кращі.

Ось через два дні після того, як транспорт засланих прибув на місце призначення, вони збірались у копальню. В однім місці гори знаходився напів зруйнований, при допомозі дощок з бідою налаштований вхід, і тут то ось доводилось при тьмавім світлі оливної ліхтарні продіставатись у глиб. Бо від довгого ряду літ було правосильне царське розпорядження щодо присуджених на досмертну вязницю з тим, що вони не сміли вже ніколи побачити денного світла. Отимто штольні в самих глибах були повні душливого повітря, а стіни вкриті ледовим інеєм. Тут то в одному з закамарків стояв провідник роботи в копальні, який у дослівнім значінню був паном життя і смерти безталанних засудженців, а якого найближчим завданням було приділювати місця праці вязням. Їх розташовувано по ріжних, ген у глиби гори сягаючих штольнях, призасобивши кожного сокирою та джаґаном; а щоб ніхто з них не важився і не міг двигнути руку на свойого наставника, то кожного приковували кінцем йогож ланцюга до призначених для нього тачок. Стак одноманітний відгук важко вдаряючих молотів лунав тут від першого рана до пізного вечора, причім вязні розроблювали й навантажували величанські скількости добутого м а т е р і я л у. Тут московський вчений стверджує, що невірні є вістки про велику скількість добуваного в сибірських копальнях срібла, бо щойно з 1,000 фунтів добутого олова дістають 10 фунтів срібла.

Але був один день в році, який давав одинбку у своїм роді змогу втечі засланим.

Це був день 3-го травня.

В той день уся копальняна сторожа мала день призначеної для неї святочної гостини, яка звичайно кінчилася тим, що всі сторожі, наставники, наглядачі і варта були пяненькі, і отак усі тюрми лишались укінці без ніякого догляду. І саме з огляду на той то день вязні вже місяцями наперед обмірковували найріжніші пляни втечі, причім бажання визволитись із страшливого запроторення було в них таке могутне, що не відстрашувала їх і гроза жорстоких кар вразі невдачі втечі. А був там у четвертій штольні рід коридора, наповнений водою так, що вона сягала людині по клуби, але який при відповідній сміливості і зручності даного втікача давав йому змогу продістатись до отвору, звідки на волю вже був тільки один крок. І одну спробу такої втечі коридором, де вязні пробирались водою до згаданого отвору, проф. Михайлович бачив на власні очі, але вона не вдалась, утікачів переловлено і швидко перевівши їх у тюрму, скатовано так, що від крику мучених ніби тремтіла вся вязниця.

Сказано:

Пекло!

І сам же наш московський учений каже, що нема на всім світі місця, яке з погляду на звязані з ним страхіття моглосяб рівняти з чимось таким як сибірська копальня. Небезпеки пустині, каже Михайлович, снігові океани полярних областей — це все ще не таке страшне, як доля засланих на Сибір. Хотілосяб просто сказати, що це Сибір мав колись Данте на приміті, коли написав пропамятні слова:

„Киньте всю надію, ви, що сюди входите!"

Д-р Остап Грицай.

ДОЛЯ КАПІТАЛІЗМУ

Знавці - економісти називають капіталістичне господарство тою системою, в якій вирішальну ролю грає погоня за прибутком („профіт"). Капіталістичному підприємству байдуже, що виробляти, щоб лише мати зиск. Капітал завсіди тікає з тих підприємств, що не можуть широко й вигідно продавати своїх виробів, і приходить до тих виробництв, які мають „конюнктуру". Колиж капіталіст не може продати своїх товарів з вигодою для себе, то він радше їх знищить. Ваґони бразилійської кави, втопленої їх власниками в морі, щоб не падали ціни на каву, і багато інших подібних фактів свідчать про те, що зовсім не в дусі капіталізму дбати про „загальне добро". Не добро суспільства, а власний себелюбний інтерес — це закон капіталістичного господарства.

Уже від найдавніших часів найсвітліші уми людства думали про те, як би змінити еґоїстичний суспільний устрій на інший, що служив би інтересам цілого народу, а не тільки одиниць. Від грецького Платона й англійського Томаса Мора, француза Сен- Сімона і до наших днів визначні люди ріжних націй працювали над тим, як перетворити суспільство, в якім „людина людині — вовк", на суспільство, основане на законі солідарности, справедливости і добробуту.

В якім напрямі йде теперішній господарський розвиток? Куди прямує сучасний капіталізм? Чи мали підставу ті, що вірили в неминучий упадок капіталізму, чи може то були тільки мрії ідеалістів?

Про те, куди прямує розвій капіталізму, незалежно і навіть **проти волі людей,** знаходимо цікавий матеріял у сучасній Італії. Італійський фашизм прийшов до влади під гаслом індивідуального господарства. Мусоліні нераз заявляв прилюдно, що не вважає капіталізму за пережиту господарську систему. Він і своєю політикою намагався підсилити італійський капіталізм. Зниження податків для капіталістичних підприємств, скасування податків зі спадщини, передача державних монопольних підприємств (сірниковий монополь, телефонічний і ін.) в приватні руки, піддержка приватних банків і т. п. — все це мало на меті розвинути приватний капіталізм в Італії. Дійсно, в Італії нові підприємства росли, як гриби в лісі після дощу. За самий 1925 рік, як виказує італійська статистика, засновано в Італії 2,079 капіталістичних спілок з капіталом вище 2 біліонів лір.

Світова кріза припинила господарський розвій Італії. Руїна великих і малих капіталістичних підприємств примусила державу вмішатися в господарські справи. Мусоліні заснував „Інституто мобіліаре Італіяно", який купує акції промислових підприємств та банків, що не встояли на власних ногах у часі кризи. Уже 1932 року італійсьаа держава мала в своїх руках промислових цінностей на 6 біліонів лір. Другий „Інститут для промислової перебудови" заснований 1932 року з метою фінансувати промислові банки державним коштом, закупив до 1935 р. промислових цінних паперів (акції) на 12 біліонів лір. Ці величезні закупи зосередили в руках держави майже всі промислові цінности Італії. Наслідком цього в Італії господарським життям кермує державна влада. В своїй промові з 23. березня 1936 р. Мусоліні назвав сучасне італійське господарство „мішаним підприємством", бо в ньому держава і приватні особи спільно складають капітали і спільно ведуть управу цих підприємств. Звичайно, головне і рішальне слово в цих підприємствах належить представникам державної влади, бо держава є найсильніший учасник підприємств. Наприклад, в липні 1935 р. в Італії був заснований ґенеральний комісаріят военної індустрії, який має під своєю контролею більше, як 1,000 фабрик.

Росія, Німеччина, Італія, хоч мають назверх неоднакові режіми, то в своїй господарській політиці на диво близько сходяться („екстреми ся стикають", як це писав І. Франко). А сходяться в ідеї **державного капіталізму.** Сталін це зве „комунізмом", Гітлер — „націонал-соціялізмом", Мусоліні, здається, ще не придумав нового слова. Але він сказав недавно: „Доба капіталізму минула" (себто капіталізму приватного). Але чи буде лекше народнім масам під владою державного капіталізму, опанованого диктаторськими урядами?

Д. М.

Пієтарі Пеіверінта.

У ПУСТЕЛІ

(2)

І хто зна, чи й не добре дивитися так на життя, коли хто хоче поселитися в кольонії. Хто так думає, не може нарікати на невдачі та труднощі, які неминуче ждуть кожного кольоніста. Господиня, видно, була іншої вдачі, виразно було пізнати, що вона вміла жалітися й терпіти.

Я сказав господарям, відкіля я та куди йду, а потім почав із ними балачку.

— Чи тут на хуторі нема молодого чоловіка?

— Є, мій чоловік, — відповіла жінка.

— Деж він? — спитав я.

— Він уже дома, в дігтярні робить доготь.

— Боже! — озвався я — в таку негоду тай так пізно! А ви не боїтеся, що йому може притрапитися якесь лихо?

— Мій Гейкі не такий, щоби питав про погоду та про пору. Він працює, не дивиться, яка погода, звичайно, скільки в нього сил, а як уже змучений, вертається додому.

— Таж у такий страшний мороз і в таку негоду можна загинути! — сказав я.

— Дігтярня не дуже то далеко відсіля, в густому лісі, то й безпечна перед хуртовиною. Як лише могтиме, то зараз прийде. Побачите!

— Ви вже довго живете на цьому хуторі? — спитав я, щоби розмову завернути на інше.

— Я п е р ш и й з а ч а в тут господарити, — відповів дідусь рівнодушно.

— Ви поселилися тут замолоду?

— О ні! Мені було вже малощо не пятьдесять, як мені прийшло до голови побудуватися тут. Ба, коби то мені замолоду прийшла була така думка! — сказав дідусь рівнодушно. І з тими словами він і його жінка вийшли з хати.

Я я далі розмовляв із господинею.

— Хто з вас є дитиною того дідуся: ви, чи ваш чоловік? — спитав я тепер.

— Я, — відповіла вона.

— А ваші батьки мали ще які діти?

— Так. Нас було десятеро, одначе девятеро померло.

— Ви вже давно вийшли за вашого Гейкі?

— Вже шість літ.

— Маєте лише тих двоє дітей?

— Було четверо, д в о є померло, — сказала жінка сумно.

— Ваша менша дитина дуже хора, — сказав я глядячи на колиску.

— Так, маленький Гейкі тяжко хорий. Боюся, що він помре, — сказала вона та зітхнула тяженько.

Я здогадувався, що або чоловік або жінка не дбали про своїх дітей і тому двоє з дітей померло передчасно. Бо я цих людей ще не знав. Я не хотів іще збільшати їх журу, тому спитав дуже обережно:

— А чому ви не зробили ліпших вікон?

Вона видно зрозуміла мене. Здрігнулася, впялила в мене очі та сказала:

— Ах, добрий чужинче! Ви не знаєте, як нам живеться. Мій Гейкі зовсім не є лінивий або недбалий. Він працює день і ніч, скільки в нього сил. Інших, що моглиб працювати, у нас нема, бо мої батьки вже старенькі. Я одна можу йому помагати в літі. Як Гейкі прийшов сюди, не було тут майже управної ріллі, бо мої батьки були вже старі, як переселилися сюди та побудували собі хату серед холодного ліса. За тих шість літ Гейкі невсипущою працею викорчував багато ліса, а минулого року мали ми вже такі жнива, що Гейкі взявся перебудовувати цілу хату. І довів цю роботу настільки, як тепер бачите. Ми хотіли в осени викінчити також комору, одначе чоловік стріляє, пан Біг кулі носить, каже приповідка. Так воно було й у нас. Того літа були дуже погані жнива й це розбило наші надії. Не було з чого жити. Щоби поплатити довги, мусіли ми попродати все, що мали. Тепер Гейкі працює в смолярні, щоби ми могли бодай додати трохи збіжжя до хліба, який печемо з меленої кори. Щоби виправити хату, про це годі тепер і подумати.

Ці щирі слова жінки геть розвіяли мої сумніви. Ввень час розмови жінка доглядала хорої дитини.

Вже була девята година, а чоловік усе ще не вертався. Я прочував, що йому притрапилося якесь нещастя, одначе я не хотів затрівожити жінки. Вкінці почувся шелест у сінях і в хату ввійшов засніжений чоловік. Він стріпав сніг зі себе, поклав сокиру, здіймив рукавиці та підійшов просто до жінки. Мене й не запримітив, бо я сидів у тіні.

— Якжеж із маленьким Гейкі? — спитав він.

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, повідомляє всіх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16, травня, в годині 2-гій пополудні, в льокалі У. Н. Дому, 237 Говп Еве. Всіх членів просимо прийти на вище означений час. Члени, котрі ще не замовили пропамятної книги, нехай це зроблять на цих зборах, бо місяць травень це остання нагода набути дешево таку цінну книжку, якою є Пропамятна книга У. Н. Союзу. — Петро Головачук, фін. секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. ім. Івана Франка, від. 83, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. травня, в годині 1-шій пополудні, в домі У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Просимо членів прийти на ці збори, на котрих будуть рішатися дуже важні справи. Припоминаємо членам, що пікнік товариства відбудеться 24-го травня. Довгуючих членів просимо прийти і заплатити свої довги. Позамісцеві члени, коли цего місяця не зголосяться до секретаря, будуть суспендовані. — Симеон Чорномаз, секретар.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. св. Володимира, від. 130, повідомляє своїх членів, що місячні збори, котрі припадають на 15 травня, відложено на 22 травня, тому, що фін. секр. виїхав на конвенцію У. Н. Союзу. — Павло Стахів, предс.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ХЛІБОМ ТОРГУЮТЬ.

Гарольд Дені, московський кореспондент нюйорського щоденника „Таймс", заповідає зріст торговельного руху між Америкою й Росією.

Звісно, таких заповідань було давніше вже багато. Та давніше заповідання відносилися до чогось іншого. Тепер будуть большевицькі комісарі торгувати з Америкою поживою.

Це може зробити враження, що в Росії хліба так багато, що ним аж торгують.

САМІ КУПЦІ?

Одначе чи не буде з большевицькою Росією таке, яке було з одним галицьким селом, про котре селянин сказав чужинцеві на запит, що всі люди в ньому купці.

„Купці?" — дивувався чужинець.

„Купці!" — відповідає.

„Та чим торгують?"

„Збіжжям!"

„Збіжжям? Та як?"

„Намолотять у зимі, ідуть продавати: купці! Приходить весна, нема що сіяти, ідуть купувати: знов купці!"

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ЖУРБИ.

Каже Дені, що комісаріят поживи тепер дуже зацікавлений поправою пива.

Думаєте, для своїх людей? Ні, для вивозу.

Дені каже, що воно має запах і смак перестоялої води. Є чим журитися.

ЯКА РАДА НА БОЛЬШЕВИЦЬКЕ ПИВО?

І тому власне большевицькі комісарі журяться. Ось недавно один англієць, оповідає Дені, підчас свого побуту в Росії казав собі подати пива. Припав до склянки, випив ковток, але зараз відняв склянку від губи й сплюнув: „Ах, а то огида!" І казав собі дати водки, щоб виполокати рот від пива.

Каже Дені, що водка це найміцніший напиток у світі. Себто англієць зробив, як той партач, що лікував ревматичні болі в мязах руки так, що смарував шкіру на руці таким смаровилом, що від нього рука починала ще більше боліти, ніж вона боліла від ревматизму.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ШАМПАНИ.

Каже Дені, що совети продукують теж цілком добре до пиття підроблений шампан, зовсім справно бутльований, хоч занадто солодкий.

Прочитавши таке, читач може в голову почухатися: Що це за такий шампан, що цілком добрий до пиття, а занадто солодкий?

Це щось скидається на цигана, що коня продавав. „То знаменитий кінь, вартує три рази більше, ніж я ціню".

„То все гарно, але він сліпий", каже купець.

„Так, він має більмо", признає циган. „Але що більмо коневі шкодить? Нічого, лише що він на нього не видить".

ЗНАМЕНИТІ ВИНОГРАДИ, МЕНЩЕ ЗНАМЕНИТІ ВИНА.

Каже Дені:

„На Кавказі й на Криму управляють знамениті виногради, але більшу частину вина руйнують десь між виноградником і споживачем".

Себто, виноградники знамениті, але хто хоче вина пити, не якесь плюгавство.

Чому ж це так? Чи нема відповіди на це питання в українській анекдоті про господаря, що, жнучи на полі, приговорював нанятій жінці: „Бабонько, їли-сте обід і горілочку-сте пили, так як і я! А чому ж за вами по одному снопові, а за мною по два?"

„Ба!" — відповіла баба, „бо ви, пане господарю, собі робите а я вам".

Пощо господарям на Криму й Кавказі робити гідне вино, коли вони його пити не будуть? Коли чим краще його зроблять, то тим певніш його подадуть комісарам у Москву, або виміняють панам за границю.

ТЕЖ ДОСПІХ.

Каже ще Дені, що совети продукують теж досить удалі консерви (в пушках).

Очевидно, додає він, судячи їх американськими мірами, вони третього сорту або ще гірші, але їх можна їсти.

Звісно, голод найкращий кухар. Най буде й вовна, коби кишка повна.

КРАЩІ ЧАСИ НАСТАЛИ.

Каже Дені:

„Давніше як кухарка відчинила пушку з написом, що це зелений горох, а в пушці знайшла краяний баклажан („егплент"), то цьому ніхто не дивувався. Нині такий випадок уже такий незвичайний, що аж люди з дива брови підіймають".

Дивуються! Але від чого?

Оповідають, що гість у ресторані кричав із здивуванням до прислуги: „А то що? Муха в моїй зупі?"

„Муха?" — відповідає прислуга. „Чому ж тут дивуватися? А ви чого ждали? Щоб за 10 копійок вам перли пливали в зупі?"

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СИРАКЮЗ, Н. Й. Укр. Тов. Січ, від. 282, повідомляє членів, що місячні збори, які мали відбутися в неділю, 9. травня, відбудуться в неділю, 16. травня, в У. Н. Домі, точно в годині 3-тій пополудні. Обовязково повинні члени старші і молодші прийти на ці збори і вислухати звіту, котрий здасть делеґат з конвенції У. Н. Союзу, І. Пігуляк. Є також інші важні справи до полагодження. Довгуючих членів просимо по зможности вирівнювати свої залеглі довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. На цих зборах будемо принимати нових членів до відділу і У. Н. Союзу без вступного. — Ілля Каменюк, секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Тов. Згода, від. 294, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 15. травня, точно в годині 8-мій ввечір, в гали церковній де звичайно. Просимо прийти на означений час і вирівняти свої вкладки. Довгуючих членів взивається прийти і заплатити довг, щоб в противнім разі не були суспендовані. Маємо багато важних справ до полагодження. Хто з членів бажає набути пропамятну книжку, то прошу прийти і повідомити, а ми радо напишемо поки не забракне. Просимо не забувати і старатися про нових членів бо тепер принимаємо без вступного. — Іван Король, предс.; С. Музика, кас.; Яків Салій, секр.

МІЛВІЛ, Н. ДЖ. Тов. Запорозька Січ, від. 347, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. травня, в годині 2-гій пополудні, в гали де звичайно. Просимо членів прийти на ті збори і заплатити свої вкладки. — Т. Ковальський, предс.; М. Прохович, кас.; Г. Тимчій, секр.

Степан Мусійчук.

ВЕСНА НЕСЕ НАМ ЖИТТЯ

Понад землею вже дише дух весни,
А вітер віє ще холодом з півночі,
Мов осторогу він всім нам дати хоче:
Не час вам снити надій солодкі сни!

Не час дивитись на сонце в небесіх,
Що нас огріє й освітить всіх зарівно;
Хто весну свою стрічає лиш бездільно,
Буде без долі бідити серед всіх.

Бо весна красна приходить раз на рік,
Щоб вся твар Божа до праці йшла важкої,
Бо хто весною не приложив рук своїх,
На марне піде йому ввесь Божий вік!

Тож не марнуймо весни святої час!
Хоч вітер шле нам ще хмари непогожі,
Весна несе нам життя закони Божі.
Ходім стрічати весну-життя для нас!

Несімо в жертву всі сили духа й рук,
Кладімо працю в засіви весняні;
Зійдуть нам пишні квітки, життя надії
Й радіти будем всі, ми й наш син і внук!

ПРОЦЕС УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА В КАНАДІ

ДОМАГАЄТЬСЯ ВІДШКОДУВАННЯ В СУМІ $50,000.

У щоденнику „Стар", що виходить у Виндзор, Онтеріо, читаємо, що канадійський драматург Дмитро Гунькевич, що мешкає у тому місті, позиває видавців журнала „Нейшенал Говм Монтлі" й автора одного оповідання, поміщеного в цім журналі, на $50,000 відшкодування за зневагу своєї особи та певних членів свого народу. У своїм позві він ствердже, що він і його приятелі були знеславлені певними замітками про українців взагалі, а зокрема точним виражениям його назвища „Гунькевич", у звязку з доконанням фікційного вбивства.

Загадкове душогубство.

Оповідання в згаданім журналі появилось п. з. „Ди клю оф ди твистед летер" і описує тайне вбивство, якого мовляв, допустилися члени українського тайного товариства „Чорне Братерство" (щось у роді „Чорного Легіону", який недавно викрила поліція в стейті Мішіген). Автором оповідання являється ніхто інший, а сам проф. Ватсон Кирконел, що є професором у Манітобському університеті. Під оповіданням підписався він псевдонімом „Томас Ватсон". Проф. Кирконел є відомий теж як визначний поет, вивчив докладно українську мову та видав кілька праць про українську літературу. Особливо займається він студіями української літератури в Канаді.

Крім автора до відповідальности є потягнені видавці журнала, що виходить у Вінніпегу, а саме С. Д. Стовел, президент; В. І. Стовел, управитель, і В. О'Малей, з Торонто, котрий завідує циркуляцією журналу.

Д-р Іван Яців, адвокат у Виндзорі, заступає справу п. Гунькевича. Гунькевич твердить у позві, що ніхто в Канаді, крім нього та його сина не носить імени Гунькевича. Гунькевич працює в автомобільним промислі в Виндзорі, а позатим пише драми. Прибув сюди із Вінніпегу, де пережив 20 літ. Із Заходу дістав багато листів з замітками щодо згаданого оповідання.

Фігурує як убивник.

Гунькевич домагається від видавництва апольогії та повного спростування. Д-р Яців написав до дирекції журналу, що оповідання „зневажає український нарід взагалі, а особливо імя і характер Дмитра Гунькевича".

У щоденнику „Стар" д-р Яців навів кілька „винятків із оповідання, кажучи, що вважає їх понижуючими для українського народу.

Він цитує одно місце, з листу вбитої особи з якого можна вносити про інше вбивство, доконане трьома особами. Отсе нове вбивство приписується: Гунькевичові, Солянничеві й Петрівському. Д-р Яців звертає тут увагу на дивний факт, що в Канаді живуть два визначні українські письменники — П. Солянич у Саскатуні, і Михайло Петрівський у Торонті, та що обида письменники є приятелями Гунькевича. Кажуть, що Михайло Петрівський теж робить заходи, щоби почати свій процес проти видавництва.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН КУРЯН, БЕРЕЖАНСЬКОГО ПОВІТУ.

Українські промадяни в Америці! Звертаємося до вас з проханням і простягаємо руку про поміч. Соромно нам, але що робити! Наше просвітне життя знаходиться в критичному положенню. „Просвіта" в нашому селі, так би сказати, хорує, переживає ріжні внутрішні недостачі і розбиття. Не один з вас подумає собі: чому має хорувати? і які в тому причини? Ось вони:

По наших селах і містах націоналісті зводять боротьбу з большевиками. Останні намагаються за всяку ціну захопити владу в наших культурно-освітніх установах. Треба було витрачати якнайбільше енергії і сильної волі, щоби поконати большевиків, які ставали підмогу звідкинде. Подібна боротьба мала місце також у нашій місцевій читальні. Наша „Просвіта" впродовж одного місяця відбула аж три надзвичайні збори. Це велася боротьба української ідеї з большевицькою. І нарешті перемогли ми, українська молодь! Боротьба напружувала наші нерви й забирала чимало нашої енергії, та остаточно це не пішло намарно.

А тепер, по перемозі, ми задумуємо будувати нову просвітню домівку. В нас є театральна саля, але її зверхній вигляд подобає на якийсь барак. Як на дворі падає дощ, то вся дощівка з даху стікає до середини. Одним словом, бідне просвітнє життя Курян.

Отож, звертаємося до вас, українські громадяни, поможіть нам! Хочемо ще цього літа будувати новий читальняний дім, але фондів на будову покищо не маємо. Якщоб ми трохи дістали з Америки, так як інші села дістають, то може вдалосяб щонебудь у рідному селі зібрати. Та просимо вас, дайте початок, бо без цього початку нема в селі надії, що ми довершимо діла. Кожна ваша жертва й кожне імя будуть затягнені до протоколів. Прийде час і цю жертву ми вам повернемо. Жертви просимо слати на адресу секретаря Степана Комарівського, село Куряни, почта в місці, пов. Бережани, Галичина.

За виділ читальні „Просвіти" в Курянах: **Степан Бурштинський**, голова; **Степан Комарянський**, секретар.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Повідомляємо всіх членів Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в суботу, 15. травня, в годині 6-тій ввечір, в домі Укр. Громади, 3322 Норт Лавренс ул. Просимо всіх членів прийти на збори в означений час і поплатити місячні вкладки. Тому, що на наступний місяць відбудеться півічна контроля відділових книг, тож щоб на другий піврік не було багато довгу. Просимо всіх членів прийти на збори і вибрати комітет до балю, котрий має відбутися 20-го травня. Хто з членів хоче замовити собі пропамятну ювилейну книгу, нехай замовить на цих зборах. — Іван Сорока, Макс., предс.; Іван Сорока, Мих., кас.; Олекса Діорка, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Укр. Культ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 291, повідомляє, що збори відбудуться в неділю, 16. травня, в годині 2-гій пополудні, в гали У. Н. Дому, 2255 Вест 14 вул. Будуть важні справи, тому приявність всіх членів є дуже пожадана. — Йосиф Валентейчик, предс.: Теодор Грицей, секр.

НОРТУМБЕРЛЕНД, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 357, повідомляє всіх своїх членів, що звичайні збои відбудуться в неділю, 16. травня, в годині 3-тій пополудні, в домі під ч. 20 Кінґ ул. Просимо всіх членів прийти, бо маємо деякі справи до полагодження. — А. Возьний, секр.

ЧОРНА ДЕРЖАВА

Ліберія — найдивніший край у світі.

Ліберія—сьогодні одинока держава, яку замешкують мурини і кермують нею мурини, яка ще бодай про людське око задержала свою незалежність від великих европейських держав.

До західньої частини африканського суходолу приплили в 1816 році звільнені чорні невільники із Північної Америки. Шість літ пізніше заснували вони перше муринське місто, якому дали вони багатонадійне імя „Місто волі" Ліберія. Та місто не приносило завжди чести своєму імені. Були часи, що президент продавав своїх підданих, як звичайних невільників, президент цієї держави, яка запевнювала всім поневоленим і погнобленим волю!

Праліс за воротами міста.

Столицею Ліберії є місто Монровія. Є там пристань, бари з добрими оркестрами, гарні ресторани, величаві авта, одним словом усе, як у великому місті. Але у віддалі шістьох годин їзди автом починається неприходимий праліс, так само дикий і густий, як праліс при джерелах Нілю або в Конго. Ці дикі околиці замешкують муринські племена, які ще не бачили ніколи білого. У Монровії є радіостація і біржа з модерними бюровими будинками. Але у віддалі, приблизно такій як Львів-Станиславів, живуть дикуни, які вірять в духів пустині і моляться до хлібних дерев, що на них малпи свої герці випрavляють. Ліберія—це край великих контрастів. А що межі обох світів задержалися і досі, це заслуга справді муринських умовин, бо Ліберія не має, ні залізниць, ні телефонів, ні телеграфу. У Монровії можна кожночасно порозумітися підводним каблем із Ню Йорком і дістати або передавати біржеві інформації, можна наповітряною лінією переїхати з Монровії до Капштоду, можна мати бездротне получення з усіма централями світу, так що наприклад Монровія може за якої пів години мати всі подробиці засідання Ліґи Націй у Женеві, але коли якийсь мешканець диких околиць хоче мати біржеві інформації, мусить їхати автом до столиці. Але більшість мешканців Ліберії, які не мають свого авта, тільки соломяні капелюхи і перепаску на бедрах, живуть і вмирають щасливо, не знаючи, що таке цивілізація.

Музикальний президент

Біла палата президента Монровії могла б бути прикрасою навіть найбагатшої дільниці якогонебудь міста. У вітальних салях президента сходиться кожного четверга вечором ціла монровійська сметанка: 10 чорних сенаторів, які кермують Монровією, 22 виборних відпоручників, чорний президент біржі, білий організатор кавчукової спілки, молода жінка команданта армії і ще інші, яких до цієї сметанки зачислюють. Ці сходини відбуваються тому, що кожного четверга президент приймає своїх гостей на так зв. „музичнім вечорі". Музика є релігією чорної голови републики Ліберії. Найбільше любить він Шуберта і Бетовена, але є теж добрим знавцем Брамса і сам грає на чельо. Музичні вечорі стоять на справді високому рівні і в Европі стають вони чимраз більшою рідкістю. Музичні замилування президента перенеслися також на населення. Найкращою трупою цієї оригінальної держави є капеля прибічної гвардії, яка грає справді дуже добре і здобула собі навіть деякі европейські відзначення наприклад у Лондоні. В кожнім разі ця військова музика для европейця доволі дивна, бо підчас своїх походів грає найчастіше на бажання президента, якийнебудь твір Бетовена.

З Монровії ведуть шляхи на північ у стрефу пралісів. Є там кільканацять американських місіонарів і на краю лісів збірниці кавчуку під управою білих, але в самому пралісі не станула ще ні разу нога білого. Всього чотирьох очайдухів намагалось перейти ці дикі гущі й пустарі; один із них пропав без ніякого сліду. Вузькі стежки вміють тільки туземці відшукати. Смільчакові протиставиться праліс усіма своїми силами: почавши від звисаючих скрізь густих як сітка і сильних як мотузя ліян, аж до малих шпильочок, що колять до крови і інших страхіть пралісу. Ці шпильочки, які причіпаються до листя дерев, спадають на проходячих людей, або звірят і глибоко вбиваються в шкіру. Крім цього є ще майже незамітний ґалапас який може бути смертельний коли його мухи з лісовим пилом перенесуть на людину. Найтяжче є боротьба з „кровопийцями". Вони самі прогризаються чи пак просякають крізь чоботи і шкіряні штани так, що вже по короткім часі крізь праліс можна скидати чоботи і викидати повні жмені тих звірят із чобіт.

Страх перед цивілізацією.

Всежтаки до муринів, мешканців диких околиць цікаві продістались. Мешканці цих диких околиць живуть у малих сільцях, управляють свій риж і оливні пальми і є незвичайно горді на свою первісність. Хто не бачив на очі тієї гордости, ніколи в неї не повірить і вважатиме її тільки вигадкою. Треба бачити тих муринів, які їдять полеві миші, здохлі риби, пільні коники, слимаки, корінчики та інші ласощі, як вони на кожного дивляться згори, хто прийшов з „великого світу" з Монровії, які вони заздрісні за те, що їх культура їх ще не торкнулась. Тому теж боронились вони руками й ногами перед школами для дітей, що їх хотіли заложити білі місіонарі. Ліберійці держаться уперто своїх тиховинних метод. По шістьох роках віддають хлопців і дівчат на виховання в пущу, далеко від села. Там пробувають діти довгі роки, далеко від родичів, які теж ніколи їх не відвідують. Хлопці вчаться полювати і ловити рибу, крім того знайомлюються вони з хліборобством і деякими найконечнішими звичаєвими і державними законами. Дівчата мусять навчитись варити, шити і прати. Одного дня вертаються діти знову у село; хлопці прегарно витатуовані на честь бога пущі.

Тільки в одному напрямі всі мурини піддались впливам цивілізації: люблять надусе гроші! Вони закопують свої монети, які тільки захоплять у долівці в хаті, так що в Ліберії панує постійна недостача дзвінкої монети. Англійська влада мусіла у сусідній Сієра Леоне увести безвартісну обігову монету.

Головачі у фраках і опасках.

Представниками цивілізації у пралісах є начальники племен та сіл. Мають вони звичайно, доволі велике майно і переважно по два авта і є притім панами гаремів із найменшою скількістю 150 жінок. Ці жінки найчастіше не оглядають навіть лиця свого „пана і мужа" і є просто звичайними невільницями і дешевою робучою силою на полях свого пана. Таке діється в Ліберії, яка на своїм прапорі має гасла смертельного бою з невільництвом. У Монровії можна бачити тих „кациків" по всіх вулицях і кутах. Вони носять високий, твердий „чорний капелюх (циліндер), чорний фрак, або смокінґ але замісць штанів... вузьку опаску і часами черевики на босих ногах. Гордо сидять вони у своїх нових автах, а коли якийсь агент хоче вимусь такому муринському головачеві продати старомодний віз, то він відвертається, із глузливою усмішкою. Бо хоч він молиться тільки до духа пущі, знає „по чому локоть", знає всі проспекти, орієнтується в цінах, одним словом є добрим „ґешефтярем".

Бо мабуть мало хто знає, що учителем Ліберії є Америка. Америка має у своїх руках біржу і всі концесії кавчуку. Гуму до своїх авт спроваджує вона з ліберійських пралісів і зате вдержує цілу ту муринську оперетку „незалежну" державу разом з радієвою станицею, автострадами і парляментом. Навіть урядова мова Ліберії — це англійсько-американська мішанина.

Ліберія — це копальня золота... для Америки. Ліберія це держава муринів, яким вільно вбиратись у циліндри, фраки і молитись до свого духа пущі. Правдивий дивогляд двацятого століття.

(З „Діла")

Одинока.

У „Гренд готелі": Пане директоре, цієї ночі я знайшов одну блощицю!

• Директор: А то добре! Нарешті прийшов її кінець! Ми шукали її вже роками!

ЗВИЧКИ СЛАВНИХ ЛЮДЕЙ.

Сократ, старогрецький фільософ (469-399 р. перед Хр.). коли призадумався над якоюсь справою, звичайно зупинявся навіть і на вулиці так довго, поки не знайшов відповіди на це питання.

Юлій Цезар, староримський полководець, державний муж, диктатор із титулом імператора, написав історію про галійську війну, народився 100 р. перед Хр., убитий 44 р. перед Хр.), так умів виключити себе з усього, що ділялося довкола нього, що міг працювати в усяких обставинах і в усякому часі.

Французький письменник **Бальзак** (1799-1850) клався спати дуже вчасно вставав коло північ та писав до ранку. Пив при цьому дуже багато чорної кави.

Беклін, славний німецький маляр (1827-1901), як раз уложив собі якийсь плян, не відкладав пензля, поки зовсім не скінчив образу.

Достоєвський, російський письменник, із роду українець (1821-1881) потребував до праці тишини та настрою, які дає ніч. Писав при зачинених віконницях і засвічених свічках.

Ґете, найславніший німецький поет (1749-1832), диктував свої твори, походжуючи по кімнаті, із заложеними на плечах руками.

Ібсен, найславніший норвезький поет-драматург (1828-1906), привик так, що що дня писав однакову скількість сторінок і ніщо не змогло відвести його від тієї звички.

Кант, славний німецький фільософ (1724-1804), писав, переважно стоячи перед пультіпом.

Русо, славний французький фільософічний письменник, що попри Вольтера та Дідерота найбільше причинився до вибуху французької революції (1712-1778) часом кілька годин роздумував над одним словом, чи вповні та гарно висловлює даний зміст.

Толстой, російський письменник (1828-1910), працював звичайно, як і Достоєвський, при зачинених віконницях і засвічених свічках.

Марк Твейн американський гуморист (1835-1910), неодну із своїх коротких гуморесок писав кілька днів, не встаючи з ліжка.

Фльобер, французький повістяр (1821-1880), був зразком точности та письменницької чесности, мав велике почуття відповідальности. Наприклад перестудіював сто творів про управу ріллі, щоб не написати чогось неправдивого в одній із своїх повістей. Тому теж працював цілими днями без відпочинку.

Франс французький письменник (1944-1924), творив із великим трудом. Зривався з місця та ходив по кімнаті, поки не уложив чергового речення. Це вєконування кожного вислову створило з нього незрівнаного клясика французької літератури.

СОЮЗ ПРИЯТЕЛІВ ВЕСНИ.

Поширює оптимізм у Греції.

У Солуні (Сальоніках) утворилася цікава організація. Називається вона: Союз Приятелів Весни. Завданням членів є поширювати всюди радісний настрій, який завзято протиставивсяб розпаношеній похнюпленості та життєвій сірій буденщині.

Творцем організації є молодий професор ґімназії у Солуні, Краміс. Він, затрівожений зростом комунізму, що обіцює „справжнє" щастя, зорґанізував весняний союз. Союз цей має поборювати сумні настрої любовю природи та життєвою радістю.

До організації записалися професорові товариші та багато грецьких службовців, що бажають на своїх відповідальних становищах проголошувати радісний гумор, любов природи та порозуміння і згідливість між людьми. Першим ділом нової організації було видрукування багато вивісок із написом „Усміхнися!". Вивіски ці видно вже по школах, урядах, крамницях. Як відзнаку члени союзу ухвалили носити в дірці від ґудзика металеву цвітку веснівки, яка заповідає, що прийдуть кращі нові часи. Відразу союз цей здобув у Солуні понад 200 членів, а вже скоро став поширюватись і по інших більших містах Греції.

ОСТОРОГА ОПЛАЧУЄТЬСЯ.

Американська індустрія вбиває річно 24 тисячі робітників, 3 міліони окалічує і наносить біліони долярів шкоди за пошкодування та втрату часу. Практична охоронна програма, як виказують записки Адміністрації Поступу Праці, зберегла життя та майно багато разів більше.

Водночас минулого року WPA затруднювала звиш три міліони робітників на яких сто проектах. Обчислення, оперте на досвіді приватної індустрії, виказує, що асекурація на відшкодування того числа робітників малаб коштувати 80,000,000 долярів. Та проте WPA видала менш як десять міліонів річно, або коло півчверта міліона долярів на своєрідну нову практичну охоронну програму, а всього півпята міліона долярів на відшкодування. Тому то заощаджено поверх 70,000,000 долярів.

Кампанія безпеки WPA котра є найбільшою того роду у світі, уложена за рекомендацією Ради Народньої Безпеки та асекураційних знавців. Вона принелса багатьом індустріям спробу успішної безпеки, а саме у сталевім промислі, залізниць, публичних обслуг, цементу, нафти, паперу та в хемічних заводах. Діяльність, контрольована через WPA, обнимає всі типи небезпечних забудовань, в котрих звичайно занедбано всяку увагу про безпеку.

Серед подібних обставин кампанія безпеки WPA втяла скалю скалічень до одної семої частини у порівнанню до випадків у приватній індустрії. Вона ведеться трьома напрямками:, кооперацією робітників, ужитком знаряддя безпеки та відповідним надзором і зарядом над цілою її діяльністю підчас праці, як теж будинків, у яких вони знаходяться.

У модерній індустрії необачність чи дрімота одного робітника може принести смерть багатьом іншим робітникам. Успішна охорона залежить від кооперації всіх робітників. Працівники WPA дістають старанні вправи на роботах, лекції на зборах та упімнення вивісками і спеціяльними бюлетінами, котрі вказують, що безпека криється в достаточнім способі праці. При помочі кооперації з Американським Червоним Хрестом та Бюром Шахтярів Злучених Держав чверть міліона людей освідомлено про способи, як подавати першу поміч вразі потреби.

Прилади для охорони життя людей, котрі постачає WPA включно до окулярів, масок та дихавок для охорони очей та легенів робітників; шоломи, опаски та паси для береження життя; ґрубі рукавиці та металева обува для захорони рук і ніг, як теж сітки та накриття на машини при вигладжуванню каміння і дерева. Робітники обовязково мають насити та вживати ці охоронні прилади.

Оглядини всіх проектів веде досвідчений штаб працюючих з окружних осередків у кожнім стейті. Інспектори стежать за небезпеками та розсліджують нещасливі випадки. Вони дають рекомендації про зараду перед дальшими випадками і доносять про висліди дорадникові Стейтової Безпеки. Цей пересилає донесення до директора безпеки WPA у Вашингтоні, котрий збирає їх з цілого краю та укладає охоронну програму. Видавані підручники і бюлетіни вказують на правильні способи праці, як теж правильне вживання знаряддя, машин та охоронних приладів.

Висліди показались такі корисні, що тисячі американських підприємців зажадали брошурок та бюлетінів, які зладила WPA. Поширені відомости, що буцімто програма охоронної праці є надмірно коштовна, не мають підстави, згідно з досвідами допомогових праць. Знавці, беручи приклади з кампанії допомогових праць, кажуть, що нещасливі випадки можна зменшити до двох відсотків, а саме на 500 смертних випадків річно замісць 24 тисяч, а 600 тисяч тілесних ушкоджень річно замісць трьох міліонів.

ПОТРЕБА НАМ НЕГАЙНО СЛОВНИКІВ ЧУЖИХ МОВ.

В останні часи ми є свідками дуже радісного явища в нашому культурному житті на Західніх Землях. Видання впродовж дуже коорткого часу **Загальної Енцикльопедії та Географічного Атлясу,** підготовка видання **Сільсько-Господарської Енцикльопедії,** цеж є великий культурний поступ. Не відстає в цьому відношенню й еміґрація. Український Науковий Інститут у Варшаві розпочав і успішно провадить **монументальне видання творів Т. Г. Шевченка.** Українське суспільство мусить зрозуміти вагу цих фактів, особливо коли взяти під увагу, що за Збручем усе культурне життя провадиться лише в напрямі перевидання всього досі виданого з метою підігнути його під „всеєсоюзний" (розумій — московський „аршін".

Напрямок, взятий нашими культурними чинниками, зовсім правильний. Бо коли на т. зв. Радянській Україні під впливами московського можновладства сліпо йдуть за гаслом ex oriente lux, що в дійсності зводиться до плазування перед Москвою, Західні Землі послідовно спрямовують орієнтацію на кращі зразки західньо-европейської культури. Ця орієнтація, як відомо, знаходила собі широкий відгук і на Великій Україні, поки адміністраційні репресії не зігнали її зі сцени.

Є ще чергове завданн, до якого здійснення мусимо приступити, коли хочемо йти разом з культурними народами Европи, коли хочемо безпосередньо черпати з кращих духових скарбів европейської культури. Українські видавництва мусять, нарешті, приступити до видання словників чужих мов і в першу черґу світових — англійської, німецької та французької.

Не бракує в нас підручників до вивчення чужих мов. Зрештою, Український Технічно-Господарський Інститут у Подєбрадах успішно веде позаочною методою навчання трьох світових мов. Але великою перешкодою до опанування мов є брак словників, бо наша молодь мусить вчитися з чужих словників — російських, польських, чеських, румунських, не знаючи добре тих мов. Через мої руки, як секретаря УТГІ, проходить велика кореспонденція наших земляків, що перебувають у ріжних краях земної кулі. Вони часто звертаються з проханням, щоби порадити їм той, чи інший словник, бо хочуть досконало опанувати чужу мову. Наші заробітчани у Франції, Німеччині й в Америці, що хочуть здобути кращі становища, особливо відчувають брак словників. Якраз передомною одно таке благання. Пише галичанин-робітник з Франції... „Я по французьки досить добре вже розмовляю і читаю. Тільки як читаю французьку книжку, або ґазету, то там приходять такі слова, що я їх не розумію. Єслиб був у Вашім Інституті такий словник, то я просив би вас мені його прислати... такий словник, щоб знаходились усі українсько-французькі слова".

Не кажучи вже про значіння для наукової праці, для пропаґанди наших змагань, для культурного поступу, просто інтереси матеріяльного добробуту вимагають у багатьох випадках знання чужих мов, особливож тепер у часи сучасної крізи, при великій конкуренції на біржі праці. Беру приклад зновуж з листування. Бідний селянин хлопець з глухого кута Закарпаття, спочатку сторож і слуга в малій містечковій установі, складає іспит у народній, а пізніше й у середній школі та заражже дістає посаду у великому торговельно-промисловому підприємстві, бо, як пише, з самого початку поширення своєї освіти, **мав замилування до студій чужих мов. Нині їх знає шість.** Працює у фірмі, знаної з того, що дуже неохоче приймає до себе чужонаціональних працьовників.

Наші видавництва мусять розпочати видавання словників і виповнити цю досадну і шкідливу проґалину в нашому культурному житті. Гадаю, що це не буде і поганий „бізнес", бо вже за посередництвом самого УТГІ таке видавництво може продати не один десяток примірників. Але треба підходити до справи поважно і видання провести солідно. Для видання англійського словника можна навіть здобути матеріяльну базу від наших заокеанських установ та організацій. Чи не час цю проґалину заповнити? („Новий Час").

О. Козловський.

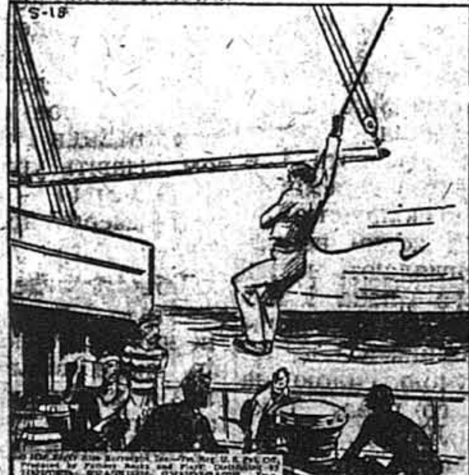
ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Тов. Єдність, від. 163, відбудуться в неділю, 16. травня, в Клюбі Горожан, 847 Н. Френклін ул. На порядку нарад є важні справи до порішення, як також буде звіт делеґата з конвенції. Тому просимо всіх членів прийти на час. Початок точно в год. 1-шій пополудні. — Уряд.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Бр. св. О. Николая, від. 5, повідомляє, що збори, котрі припадають на 15. травня, з причини заняття галі відбудуться в середу 19. травня, в годині 7:30 ввечір, в гали Укр. Дем. Клюбу, 24-11 Стейнвей ул. Обовязком кожного члена є прийти на вище згадані збори, бо є важні справи до полагодження. Котрих членів діти ще не є членами У. Н. Союзу, просимо вписати на цих цих зборах, а котрих діти вже мають 18 літ, то просимо принести дитячу грамоту і підписати аплікацію до старших членів У. Н. Союзу. Довгуючих членів напоминаємо вирівняти свої довго, бо в противнім разі будуть суспендовані. Не приявний на цих зборах член чи урядник підлягає карі згідно до статутом. — І. Сидор, пр.; А. Климишин, кас.; П. Барнич, секр.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(18)

Тарзан бачив, що кожна хвилинка тут дуже важна, що майор довго не видержить у боротьбі з Фарнолем і що останній в кожній хвилі може затопити свій штилет у груди майора. В нетрах Тарзан знав би, як поспішати, але тут, на кораблі, він, здавалося, був безрадний. Нагло він побачив звисаючі линви, які відразу нагадали йому звисаючі галузі нетрів.

Миттю повернулась до нього стара зручність. Вхопившися за один кінець линви, він розгойдався й мов вихор перескочив усі перешкоди, враз з десятком моряків, які з зачудування витріщили тільки очі. А далі він скочив на барієру, звідки вів прямий шлях до місця, де майор змагався з підступним Фарнолем. Все це сталося впродовж кількох секунд.

Тимчасом Фарноль уже цілковито перемагав у цій боротьбі. Одним страшним ударом він повалив майора на землю. Останній упав непритомний, зданий вцілости на ласку свого ворога. Та замісць утікати, Фарноль постановив убити майора, щоб у той спосіб не вийшла на яв тайна, що він пробував викрасти відомости про „зелену богиню".

Лице Фарноля прибрало звірячий вигляд. Ось ось і його штилет затопиться в серці майора. Та в тій секунді Тарзан одним могутнім ударом повалив Фарноля на землю. Удар спаралiжував цілком його мязи. Він випустив з одної руки штилет, а з другої висунулась депеша, яку вітер пігнав далі. Тарзан цього не запримітив, але запримітив це Раґлян, схоплюючи лакомо депешу.